

Erindringer fra min barndom i Søby skole 1886-1900 - del 2

af Svend Møller

Det største Rum i Søby Skole var naturligvis Skolestuen med sine fire Fag Vinduer mod Syd, to Fag mod Vest og fire Fag mod Gymnastikpladsen. Der hang Landkort paa Væggen og Rammer med Glas, hvori Billederne kunde skiftes, naar man var ked af at se paa dem, der sidst var sat i. Paa Væggen mod Vest hang en stor sort Trætavle, og foran stod et stort Kateder paa Forhøjning samt en højrygget Stol med Læderbetræk. Herfra havde Far god Udsigt over hele Klassen med dens rolige og urolige Hoveder. Der fandtes ogsaa i Skolestuen et stort Skab til at opbevare Læsebøger, Sangbøger, Skrivebøger og Protokoller i. I min Skoletid stod et Stykke inde paa Gulvet en gammel brøstfældig Kakkelovn, hvorfra

udgik et langt Kakkelovnsrør hen under Loftet og gennem Væggen til Skorstenen. Bordene var Tomandsborde. Selv om Skolestuen var rummelig, saa var der den Gang Børn nok til, at alle Pladser var fuldt besatte. - Det var et strengt Arbejde for Far at undervise saa mange Børn, og hans Arbejdstid var lang. Fra Kl. 8-12 havde han de store Børn og fra 1-5 de smaa. Der var ikke Hverandendagsundervisning.

Den mest spændende Dag i ens Barndomsliv er vel nok den første Skoledag. For mig var det en stor Oplevelse at komme til at sidde paa Skolebænk; men det var jo heller ikke en fremmed Mand, der skulde være min Lærer. For de andre Nybegyndere var det noget

Skolestuen.

anderledes. De blev ogsaa fulgt til Skolen af deres Far eller Mor. Nogle af Børnene tog den nye Situation med lidt Skyhed i Blikket, andre var mere fri paa det. En enkelt skreg og sparkede og slog om sig til stor Forskrækkelse for os andre, og da Faderen havde listet sig ud af Skolestuen, og Drengen opdagede det, for han ud ad Døren og benede hjemad. Han skulde ikke have noget af at sidde pænt stille i en Skolestue. Det var nu kun den første Dag, han bar sig saaledes ad. De Fag, jeg efterhaanden kom til at holde af, var Læsning, Skrivning og Tegning, og frem for alt elskede jeg at synge. I det hele taget var Sang og Musik mit eet og alt, og jeg var aldrig lykkeligere, end naar Sangtiden i Skolen tog sin Begyndelse.

Far var en dygtig Fortæller, især Bibelshistorie fortalte han meget levende, og han lod os synge de bibelshistoriske Sange. Blandt disse syntes jeg særlig godt om: »Mellem Brødre kaldt den lille.« Det var ikke alene Ordene, der fængslede mig, men i Særdeleshed Melodien.

En begivenhedsrig Dag i Skolen var Eksamensdagen. Jeg glædede mig ikke særlig til den Dag. Pastor Hansen var ikke af den Slags, der forstod at gøre Eksamensdagen til en Festdag. Han var haard og hidsig. Jeg beundrede Far, fordi han tog det altsammen paa sin rolige Maade, saa vi Børn fattede Mod, og Overhøringen gik godt. Skolestuen var en saadan Dag festlig pyntet. Det havde de store Skolebørn besørget. Der hang Guirlander paa Væggene, over Tavlen og over Billederne. Det var en Blomsterduft uden lige. Gulvet var hvidskuret og bestrøet med fint Sand. Alle var vi i stiveste Puds og skinnede af Renhed. Tonen mellem Drengene og Piger var en helt anden paa Eksamensdagen. Da kunde alle uden Undtagelse være med i de Sanglege, som blev foreslaet, bl.a.: »Der stander en Rose paa Inge-manns Grav.« Alle de voldsomme Lege var bandlyst.

Jeg var meget vel til Mode, naar Eksamen var forbi, og vi sluttede af med en Sang. - Hos

Mor vankede der god Mad, for Skolekommissionen spiste til Middag, før den begyndte paa næste Hold. Jeg tror nok, jeg tør sige, at Far var glad efter hver vel overstaet Eksamen.

Som Regel sluttede Dagen med Eksamen-bal paa Skovballe Kro. Med hver en 25 Øre paa Lommen benede min Bror og jeg til Skovballe, hvor vi snart fik omsat vor Kapital i Slik. En rødtribet Pebermyntestang var en herlig Spise.

Man dansede og legede i Kromandens store Sal, og det gik meget livligt til.

Dagen derpaa fik vi alle vore Karakterer at vide for Eksamen. Nogle fik Ros, fordi de havde været flittige, andre fik en Paamindelse om at være mere ihærdig med deres Skolesager.

Min Skolevej var ikke lang. Jeg behøvede blot at gaa gennem Skolens Gang, saa var jeg paa min Arbejdsplads; men der var ikke saa faa Børn, der havde en lang Skolevej, og om Vinteren, naar Stormen fejede Sneen sammen

i mægtige Driver bag de levende Hegn, da mødte kun de modigste Elever. En saadan Dag, naar der kun var 5-6 Børn i Klassen, da gik det ikke saa strengt til, og der vankede lidt Oplæsning. En god Historie eller et Eventyr var os meget velkommen. Vi fik ogsaa tidligere fri, og jeg tror nok, at de Elever, der var mødt, glædede sig svært til igen at komme ud og vade i høje Snedriver.

Ligesom jeg i min Skole vælger Sange, der passer til Aarstiderne, saaledes gjorde Far ogsaa i sin. Den Sang, jeg den Gang syntes var saa dejlig, og som ogsaa i Dag for mig rummer saa stor en Skønhed, er: »Sneen dækker Mark og Mose.« Tekst af Chr. Winther og Melodi af V. Sonne. Den dybe Fred og Naturens Skønhed en Vinteraften paa Landet har Digteren paa saa vidunderlig en Maade beskrevet for os:

*Tavshed bor paa Eng og Høje,
Stjernen tindrer klart i Luft,*

Nyet Langsomt *V. Sonne.*

*Sneen dækker Mark og Mose
mit og hvid, blank: Ved jens (Ba-jens) Sne
hvid af Vinterens klar Pan-hvid.*

»Sneen dækker Mark og Mose«

*hver en Busk har lukt sit Øje,
hver en Stilk har gemt sin Duft.*

*Alle Blomsterbørn derude
sove nu saa sødt og træt,
ej den hvide Vuggepude
trykker deres Aandedræt.*

*Poppelpilens Hoved holder
tankefuldt, med Sne belagt
ak, den drømmer vist! - hvad gælder?
om sin rige Sommerdragt.*

Naar jeg synger den Sang-med Børnene, da er jeg Barn igen og hjemme paa de kære kendte Steder. Jeg fyldes af en forunderlig Ro og Tryghedsfølelse, den samme som Hjemmet gav mig hos Far og Mor. - Min kære Ven, Niels Dael, sagde engang i sin Prædiken, at der var Evighed i de gode Minder. Det er Sandhed.

Der hører flere Vers til Chr. Winthers Digt; men de er ikke taget med i Sangbogen. For at gøre »Vinterlandskab«, som Digteren kaldet det, endnu mere fuldkomment, vil jeg tage dem med:

*Møllehjulets Larm forstummer
Kulden binder Slusens Fald;
Hanan galer, Koen brummer
i den lune Vinterstald.*

*Flittig i den lille Stue
træder Pige Rokkens Hjul
rolig brænder Lampens Lue
Kakkelovnen buldrer hult.*

*Det er mørk i Skovens Sale,
og mens Natten er saa stille
lyder Jægerhornets Tale,
ak, hvem mon det taler til?
Drejende de brede Ører.
Hjorten staar ved Skovens Bræm*

*undrende, hvad Klang den hører
vakt udi sit stille Hjem.*

*Men jeg staar paa Kæmpehøje
stirred over Egnen hen
hvad jeg skued med mit Øje,
tegned jeg med Blæk og Pen.*

Sommerferien derhjemme var kun Solskin og Glæde. Hvilken Herlighed frit at kunne tumle sig i Haven og bag de levende Hegn. Hele Skolestuen var nu »vor«. I de meget varme Sommerdage tyede vi herind. Her var Kølighed. Gennem de aabentstaaende Vinduer hørtes Klampen af Leer, naar de i Høsttiden blev »strøget« og derpaa Lyden af Leens Indhug i det modne Korns Straa. Himlen med sine hvide Sommerskyer havde et helt anderledes festligt Præg over sig, og Grunden dertil er let at forstaa.

Der var altsaa Somre med dejligt Høstvejr; men jeg husker ogsaa Aar, hvor det var meget vanskeligt at faa bjærget Høsten.

*Stormen jog og Regnen slog,
og Sæden gik i Leje,
lagde sig langs Jorden lavt
helt vanskeligt at meje.*

*Dag paa Dag med Tordenbrag
det pisker ned og skyller
bryd dog frem du kære Sol
og red den rige Mylder!*

*Skyen veg; og Neg for Neg
omsider stod i Traver,
da den skulde køres ind
kom atter alt af Lave.*

*Bonden gaar med Hagl i Haar
men Hjertet i ham sukker,
flytter paa de vaade Aks
og mod Vorherre mukker.
Aks og Mand staar halvt i Vand
ak, meget vil der spildes*

*mangt et Baand maa løses op
og mangt et Neg maa skilles.*

*Dog til sidst med liden Brist
der lasses kan og køres.
Blæst og Sol gør fælles Sag
og alle Hænder røres.*

*Fulde Læs gør høje Hæs
alt under Sang og Trallen.
Riven gaar i Pigehaand
til lystig Piskeknalden.*

*Men om Land fra Mand til Mand
det gaar med Hovedrysten:
Kornet fik vi vel i Hus,
men vanskelig var Høsten.*

Familien Møller, Søby skole. (Foto før år 1900).

Saaledes skildrer Chr. Richardt en Høsttid med mange Besværligheder for Landmanden.

Jeg ser endnu for mig i en saadan Høsttid Far staaende ved Vinduet, mens det udenfor øste Vande ned over det i Forvejen gennemvædede Korn; og jeg hører ham sige: »Det stakkels Korn, det stakkels Korn!« Man føler med Landmanden, naar man lever blandt Bønder.

I Ferietiden blev Skolestuens Kalkfarve frisket op. Det besørgede en Murer fra Skovballe. Hans Navn var Kristoffer, og han gik altid under Navnet Kristoffer Murer. Han var saadan en rolig Mand med et skælmsk Blink i Øjenkrogen. Han tog det ikke saa nøje med, om der kom lidt vel rigeligt med Kalkpletter paa Gulvet, men Væggene blev pæne efter hans Strøg med Kalkkosten. Jeg ser ham tydeligt for mig, iført blaa Arbejdsbluse og hvide stive Benklæder og den kalkplettede Murerkasket. Jeg kunde godt lide at snakke med ham paa Grund af hans rolige og godmodige Stemme og - Smilet.

En ca. tre Kilometer fra mit Hjem laa en lille Landsby, Skovballe. Landsbygaden slog ikke saa faa Sving, det plejer Landsbygader altid at gøre; det er saa hyggeligt. Midt i Byen laa Branddammen, hvor Andemaden for det meste dækkede over det mørke Vand, hvis da ikke Vinden førte den til en af Siderne. Lige ved Begyndelsen af Byen laa noget tilbagetrukken en stor firlænget Gaard med en stor grøn Plads foran. Man kunde herfra, ind gennem Portaabningen se den solbeskinnede Gaardsplads og nogle af Stuehusets Vinduer. Det saa saa indbydende ud. Ejermanden af denne Gaard hed Per Skomager. Hvorfor han havde dette Efternavn, skal jeg ikke kunde sige; men han var en munter Mand, med et dejligt rødmosset Ansigt i hvis Øjne Skælmeriet lyste. Naar vi kom paa Besøg der, vidste vi, at han altid sørgede for, at Konen opvartede os med nogle af de allerbedste søde Kager, hun havde i sin Kagekasse, saa vi var altid glade ved at komme derind.

Længere omme i Byen laa et langt straatækt Hus. Her boede Lars Skov. Han kørte hver dag forbi Søby Skole, han var nemlig Mælkekusk og havde en egen Maade at køre sine Heste paa. For det første havde han en sær skæv Stilling paa Bukken, og for det andet sad han og hyppede paa Hestene, mens han ustandselig rykkede i Tømmerne for at faa Hestene til at sætte Farten op. De var nu saa vant til denne Hyppen med Munden og Rykken i Tømmerne, saa de reagerede ikke Spor. Det var altsammen spildt Ulejlighed. Fremad gik det dog. - Samme Mand havde en Søn, Hans, der var Krøbling. Lille og pukkelrygget, ja, helt vanskabt var han, men trods den tunge Tilværelse, han maatte friste, saa var han dog altid glad. Gud havde givet ham et lyst Sind, og det gav ham Styrke til at overvinde alle Besværighederne. Alle var gode ved ham, og mange var de, der kom hen og hilste paa ham, naar han var til Skovfest og sad og saa paa de dansende.

Tæt op til Skoven laa Kroen. Der hørte Købmandshandel til, og engang imellem sendte Mor os afsted med Kurven for at faa Varer der. Det var som regel Krokonen, der

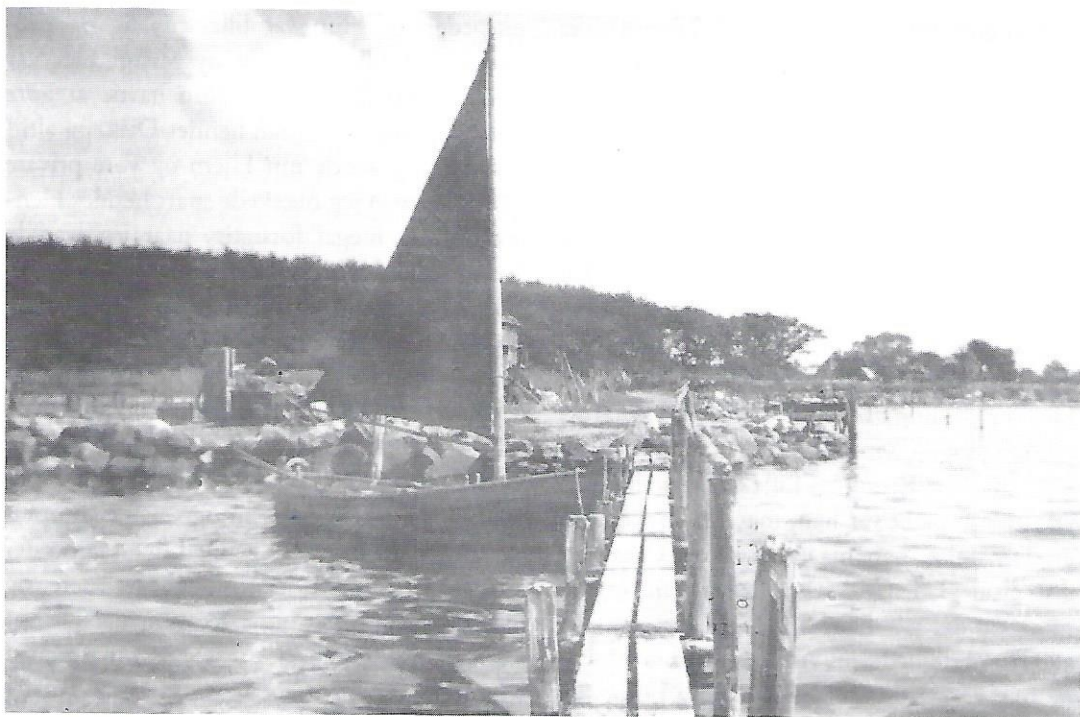
ekspederede. Hun var lille, trivelig og rødmosset og tillige utrolig nysgerrig. Det var ikke saa faa Spørgsmaal, hun havde at gøre mig, naar jeg stod foran hendes Disk, og altid var det angaaende mit Hjem og vore private Forhold, men jeg mærkede snart hendes Hensigt og var meget forsigtig, naar jeg svarede hende. Hendes brune, stikkende Øjne generede mig, saa jeg var glad, naar jeg kunde vende Ryggen til og trave hjemad. Hendes Mand var af en lidt anden Natur, noget tungsindig. Det var ikke af økonomiske Bekymringer, for de var velhavende.

Selv om jeg i Skovballe Kro saa de første Lysbilleder blive vist frem og var meget optaget af det, da det var noget helt nyt, saa var der dog noget, der glædede mig meget mere, og det var at komme ind i Skoven, der laa tæt ved. Hovedbestanddelen af den bestod af Grantræer; men der var ogsaa store Partier med gamle Hasler, og i Udkanten af Skoven stod en Del smukke Egetræer. Her hentede vi vort lille Juletræ. Skovfogeden var en flink Mand, der altid sørgede for, at det blev et fint Træ, vi fik med Hjem, og ved Efteraarstide gav han os Lov til at samle Nødder, og det var

Allergreets

Hvor er det dejligt en Sommerdag at vandre
 ind under d'ivels Tag! Og fro Os - her man jævn med
 Spil, du er saa usseligt, du er saa Spil!

»Hvor er det dejligt en Sommerdag«

Skovballe bro.

en morsom Beskæftigelse. - At komme ind i Skoven en rigtig varm Sommerdag efter at have vandret paa en solhed og støvet Landevej var en stor Nydelse. Her var svalt, og Luften var saa frisk.

*Hvor er det dejligt en Sommerdag
at vandre ind under Løvet's Tag!
I Ly for Solen man gaar med Lyst,
der er saa venligt, der er saa tyst.*

*Hvor frisk og kølig og mild en Luft!
Hvor herligt kvæger os Livets Duft!
Thi selv om Stammen er hundred Aar
dog nyt er Løvet fra sidste Vaar.*

Melodien er af Povl Mortensen. Det lød smukt, naar Sangkoret, hvori Far var medvirkende, sang den ved festlige Lejligheder i Skoven.

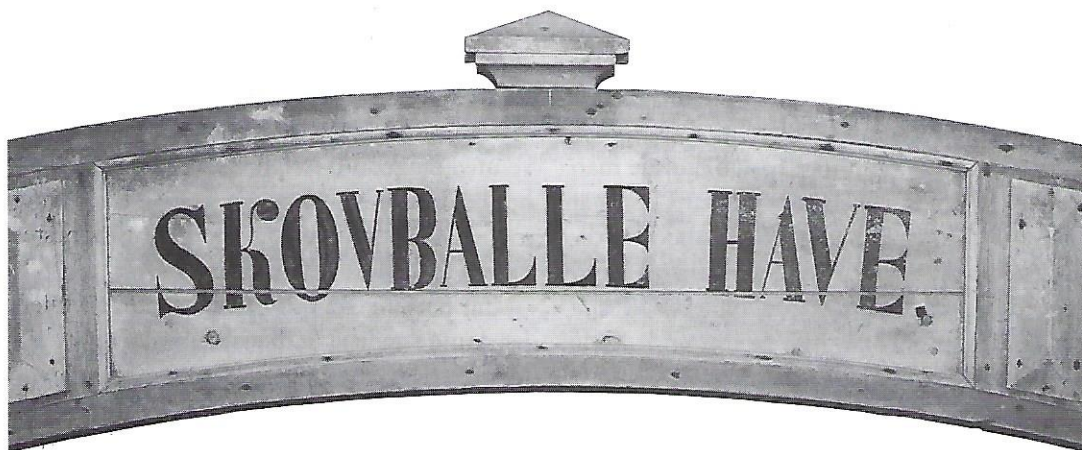
Fuglenes Stemmer derhjemme i Gaard og Have kendte jeg ud og ind, men her var mange flere Stemmer at lytte til, og jeg lyttede og

frydede mig. Hele Skoven genlød af Fuglesang. Her lød ogsaa Nattergalens Triller. Dens Sang overgik dog alle de andre Fugles baade i Styrke og Dejlighed.

Paa enkelte aabne solbeskinnede Pletter i Skoven kunne vi finde Skovjordbær, der havde en fin krydret Smag. De blev sat paa et Straa, men vi opnaaede ikke at faa dem med hjem, for de blev spist paa Stedet, mens vi laa i det lange silkebløde Græs.

Der var mange Stier, vi kunde vandre ad; men een temmelig bred Sti førte lige gennem Skoven til den sandede Vej, der førte ned til Stranden. Det var en Oplevelse for os at gaa ud paa den lange smalle Bro og se paa Fiskerbaadene, der laa til Ankers et Stykke ude med Garnene hængt til tørre i Masten.

Ved Broen laa nogle Baade fortojet. Vi vovede os ud i en af dem og nød dens blide Vuggen, mens Smaabølgerne klukkede mod Forstavnen. Her var duft af Saltvand, Beg, Tang og Tjære, den herligste af alle Dufte for den, der elsker Søen. Det gjorde jeg den Gang,

Skiltet fra »Skovballe Have«. (Taasinge Skipperhjem og Folkemindesamling).

og det gør jeg endnu. Det var altid svært at løsrive sig fra dette Sted, for det at vandre paa en støvet Landevej var ikke saa lystelig som at sidde i en Baad og høre Bølgerne Skvulp og se paa Maagerne og Ternerne, naar de styrtede ned til Vandoverfladen efter Fisk.

Markerne, der laa ned eller rettere ud til Stranden, var beskyttet mod »Havet« ved Diger i det Tilfælde, at Vandet af en eller anden Grund skulde stige og i en foruroligende Grad overgaa den almindelige Vandstand i særlig høj Grad. Engang i Efteraaret efter en forfærdelig Stormnat, fik vi at vide, at Vandet ved Skovballe Strand var steget saa højt, at det var begyndt at skylle ind over Digerne. - Det kan nok være at, vi skyndte os hjemmefra for at se paa dette usædvanlige, og der var virkelig noget at se paa. Store Vandmasser fossede ind over Digerne. Til sidst fik den høje Sø gennembrudt Digerne, og nu blev det for Alvor galt fat. - Det nær ved Stranden beliggende gamle Fiskerhus blev efterhaanden helt omgivet af Vand, saa Beboerne maatte forlade det i en Pram. Markerne var nu Hav. Et godt Stykke op ad Landevejen naaede Vandet, og inde i Skoven stod det mellem Træerne. Ældre Folk sagde, at Vandstanden omtrent var lige saa høj som under Stormfloden 1872.

Naar der skulde være Fugleskydning, Sygekassefest eller Høstfest, blev den afholdt i Skoven. Lige hvor Vejen slog en Bugt, var Indgangen til Festpladsen pyntet med Granguirlander og Flag, og lige indenfor sad »Skomarlasi« og solgte Billetter eller farvede Baand, der skulde bæres synligt, for at alle kunde se, at vi havde Ret til at færdes paa Festpladsen og nyde alle Festens Glæder.

Det, der opfyldte en stor Del af Pladsen, var en stor Danseestrade omgivet af et højt Rækværk. Indvendig langs dette stod faste Bænke, og for Enden af det store Dansegulv var anbragt en anselig Musiktribune med Halvtag over. Her sad Musikanterne, skærmet bagtil af en Bræddevæg, for at de ikke skulde faa Hold i Ryggen af Træk og med en god Udsigt over Dansegulvets mange Par, der bevægede sig i en mere eller mindre god Takt til Musikkens Toner.

Jeg opholdt mig altid nær til Musiktribunen, fordi de forskellige Musikinstrumenters Klang i allerhøjeste Grad interesserede mig. Een Mand blandt Landsbymusikanterne beundrede jeg højlig for hans smukke Violinspil. Han var Orkestrets Dirigent og hed Lakendrup. Mit højeste Ønske var, at jeg kunne komme til at spille som ham.

Det var den gode gamle Folkemusik, han udøvede. Det var med Rette, at der blev skrevet et anerkendende Stykke om ham i Avisen ved hans Død paa Svendborg Sygehus.

Blev man tørstig under Festen, kunde man gaa hen til en lille Bod, hvor der var Udsalg af Øl og Sodavand. Her toges ogsaa mod Bestilling af Kaffe. En Mælkejunge fuld af Vand stod parat til dem, der paa billigste Maade vilde slukke sin Tørst. Alle de tørstende Sjæle brugte samme Kop til at drikke af, - yderst uhygiejnisk; men det tænkte man ikke saa nøje paa. Bedre var det nu at faa Penge af Far til en rød Sodavand. Alene det at pirke til Proppen, saa den til sidst for op i Luften med et Knald, var alle Pengene værd.

Naar Sommeraftenskumringen sænkede sig over Festpladsen, blev der hængt Lygter op. I de gamle Haslers Grene hang Lygter, der kastede deres søvnige Skær ned over de lange Bordplader, der var anbragt paa nedrammede Pæle. Her sad de af Skovgæsterne, der ikke interesserede sig for Dansen, og drak Øl eller Kaffe, mens de røg deres Cigar eller bakkede paa deres medbragte Pibe, alt mens de snakkede om, hvad der i Øjeblikket faldt dem ind. - Det kunde ske, at nogle af Fstedeltagerne fik for mange Øller eller Kaffepuncher, saa de opførte sig mindre pænt. Saadanne utilregnelige Fyldebøtter holdt jeg mig langt borte fra.

Bortset fra disse uharmoniske Optrin, saa var saadan en Skovfest for mig en stor Glæde; og det faldt haardt, naar vi længe, længe før Festens Afslutning skulde vandre hjemad sammen med Far og Mor. Alt mens vi gik, kunde jeg høre Musikkens Toner i den stille Sommeraften.

Der kom en Dag, da Skovfesterne i Skovballe holdt op for bestandig, ikke paa Grund af manglende Tilslutning; men fordi Kromanden gik hen og hængte sig i et af Skovens Træer d. 20. juli 1908; og nu vilde Familien ikke have mere Lystighed i Skoven. Nu breder den sig hen over det Sted, hvor Ungdommen før traadte Dansen med Lyst. Det skal dog

oplyses, at det var ikke økonomiske Sorger, men et stærkt Tungsind, der drev Kromanden til at gøre denne fortvivlede Handling.

Skønt jeg senere hen i Livet har været i Skove med langt større Naturskønhed end denne her beskrevne, saa er den dog, med Barndommens lyse Skær over sig, en af de skønneste Skove, jeg har kendt.

Ca. een km. fra mit Hjem laa Staus Mølle. Jeg kunde tydelig se den hjemme fra Skolemarken. Den ragede højt op, da den var bygget paa en Kæmpehøj. Mor fortalte mig, at den engang under et Tordenvejr ved Vintertid var brændt som Følge af Lynnedslag, men var paany bygget op igen.

Den var smuk, som den laa der paa sin gamle Høj og lod sine store Vinger med de hvide Sejl slaa sine Cirkelbuer i Luften. Under Stormvejr »rebede« man Sejlene, eller ogsaa lod man helt være med at slaa dem ud. Det vilde jo ikke være rart, om Møllen skulde »løve lovse« (løbe løbsk), som vi sagde paa Taasingsproget.

Mangen Gang har jeg i Sommertiden staaet derhjemme og glædet mig ved Synet af Møllen, der tegnede sig saa blødt og fint med Vesthimlens stemningsfulde Aftenrøde som Baggrund. Jeg mindes første Vers af G. Rodes Aftensang:

*Aftenrøden skær og fin
slukkes ud, mens Klokker ringe.
Fuglen standser træt sin Vinge.
Møllen standser ogsaa sin.*

H. C. Andersen begynder sit Eventyr »Den grimme Ælling« med at sige: »Der var saa dejligt derude paa Landet.« Ja, der var dejligt paa Landet paa H. C. Andersens Tid, og det er der fremdeles til alle Tider, og lykkelige er de, som faar tildelt den Lod her i Livet at leve deres Barndomstid paa Landet, ja, maaske tilbringe hele deres Liv paa Landet, altid i nær Berøring med Guds rige Natur.

Tilbage til Staus Mølle.

Staus Mølle, set fra Skovballe.

Paa Møllegaarden, der laa i umiddelbar Nærhed af Møllen, boede Ejeren, Feldthuset med Familie. Gaardens Længer var tækket med Straa; men Feldthuset lod bygge et nyt Stuehus med stor Kvist. Der hørte et Maltgøreri til. Dette blev passet af Per Mose, der var vor nærmeste Nabo og boede i et lille Bindingsværkshus. Hans Kone, Trine, var en meget skrap Kvinde, som jeg havde stor Respekt for.

Mølleriet var den Gang en Virksomhed, der smed noget af sig. Da havde Bønderne ikke Motor, og Elektricitet kendte man ikke noget til, saa naar de skulde have malet, maatte de til Staus Mølle. Det var morsomt at se dem køre ind i Mølleporten. Her hissedes Sækkene op. Efter Afleveringen af umalet og Modtagelse af malet Sæd, rullede Vognen gennem Porten og derpaa uden om Højen, forbi Møllegaarden og hjem til Bedriften.

Feldthuset tjente godt paa sit Mølleri og blev en velhavende Mand. Han saa godt ud og havde et klogt og intelligent Ansigt, og om hans Frue, Kristine, maatte man sige, at hun

var smuk og havde et vindende Væsen. Der var fire Børn i Hjemmet, Piger allesammen: Ingeborg, Marie, Kirsten og Anna. De to sidste var jævnaldrende med Mogens og mig. Kønne og livlige Børn var de, især Anna med Smilehuller og skælmske spillende Øjne. Hun har sikkert været Hjemmets Solstraale.

Jeg hentede engang imellem Hvede til vore Høns paa Møllen, og det var meget interessant at komme derop og se paa, hvad der foregik. Det var saa hyggeligt at høre Kværnen gaa og se gennem det lille Vindue, hvorledes Møllevingerne gled forbi. Her gik Møllesvendten i hvide Bukser og bare Arme, tog Sække fra og satte nye til Kværnhullet. Jeg, der altid har haft Lyst til at komme til Vejrs, vovede mig engang op ad de mange Trapper, helt op i Hatten paa Møllen. Der var Udsigt til alle Sider: grønne og gule Marker, levende Hegn, langt ude Stranden. Jeg kunde endog tydelig se Marstal Havn og de mange Mastetoppe af Skibene samme Sted. Mit eget Hjem var let at faa Øje paa. Jeg følte ingen Svimmelhed og

ingen Angst ved at være saa højt til Vejrs. Derimod kunde jeg gyse, naar jeg stod forneden i Møllen og saa de store Vinger fare forbi med et Sus ved Tanken om, hvad der kunde ske, hvis man fik en »Vinge« af en saadan Vinge i fuld Fart. - Det var strengt forbudt at gaa ud paa »Omgangen«, naar Møllen var i Virksomhed. Derimod maatte vi gerne opholde os der, naar det var blikstille, og Vingerne var i Ro, og saa var det en stor Fornøjelse at rende rundt paa den brolagde Omgang. En saare flov Situation og forsaavidt ogsaa en farlig Situation kom jeg engang ud for paa Møllen, og tillige med blev jeg ogsaa til Grin for Mølle-svenden. Jeg havde været oppe i de højere Regioner og var nu paa vej nedad, da mine Træsko gled ud paa en af de lange smalle Trapper; saa jeg bumpede paa Enden ned ad de mange Trin, mens mine Træsko ramlede i Forvejen. Heldigvis rullede jeg ikke ned, for saa kunde det have faaet slemme Følger. Betydningen endte jeg min Fart paa en af Afsatserne, og til min Ærgrelse saa jeg, at Svenden ligefrem morede sig over mit Uheld. Mine Ben rystede under mig, saa jeg knap kunde staa paa dem. Jeg følte mig rystet baade i bogstavelig og overført Betydning og listede lige saa stille ned ad de andre Trapper. - Dette var ikke det eneste Uheld, jeg var ude for. Ved Højens Fod stod en mægtig Slibesten til at slibe de Hamre paa, som skulde bruges til at forbedre Rillerne i Kværnstenene, naar de var bleven slidte. Det var svært at sætte denne Sten i Gang; men naar man saa endelig med store Anstrengelser havde faaet den rigtig i Sving, saa kunde den holde Farten utrolig længe, og Snoet for rundt, saa det var en Lyst. Under et saadant Eksperiment skete det, at Snoet fik Tag i min Matrosbluse, og jeg maatte følge nogle Gange med rundt, inden jeg blev fri af Snoet. Jeg blev ganske vist hed om Ørene; men denne Gang var der da ingen, der saa mit Uheld og kunde le mig ud.

Af og til bragte jeg Aviser, som Feldthusen havde laant Far, tilbage til dens Ejermand.

Som Regel sad han inde paa sit Kontor og læste sin Avis, naar jeg bankede paa, og hvis Kristine var til Stede, bød hun altid paa Kaffe. Jeg turde ikke afslaa Tilbudet, selv om jeg af Erfaring vidste, at den altid blev serveret skoldende hed. Smilende og venlig kom min Gudmoder, for det var hun altsaa, ind med en dampende Kop Kaffe, og jeg tog fat paa at svælge denne varme Drik ned. Det kneb, da jeg for hver skoldhed Mundfuld, jeg kvalte, blev mere og mere varm og rød i Hovedet, og Sveden begyndte at perle. Feldthusen var Venligheden selv, og naar Kristine var ude i Køkkenet, sagde han: »Skal det ikke være en Kage til, Svend!« Heldigvis sad han med Ryggen til mig, saa han bemærkede slet ikke mine Besværligheder med den varme Kaffe. - Baade Feldthusen og Kristine bad mig venligst hilse hjemme, og glad var jeg, naar Besøget var overstaaet.

Paa Møllen var et Menneske, som min Bror og jeg holdt særdeles meget af. Det var Kørekarlen Andreas eller Andrejs, som vi nu sagde. Han kørte ud til Feldthusens Kunder med malet Korn, og det var altid nogle livlige Heste for Vognen, og naar hans Vej faldt forbi Søby Skole, var Mogens ikke sen, men sad snart paa det høje Læs ved siden af Andrejs, og han fik endda Lov til at holde Tømmerne og styre de muntre Heste, og han glemte alt andet. Det var let at se paa hans Tøj, naar han havde været paa Køretur med Andrejs, men efter hans straalende Ansigt at dømme, maa Turen have været en stor Oplevelse. Mine Interesser gik nu ikke i den Retning, saa jeg misundte ham ikke den Glæde. Derimod misundte jeg Feldthusen, naar han paa sin Cykel, der skinnede af Lak og Nikkel, jollede forbi paa Landevejen. Tænk, at have et saadant Køretøj. Det var nu ikke Hvermands Eje den Gang, og den var ikke billig at anskaffe. Det var Luksus, men en herlig Luksus. Hvor mange mødige Fjed kunde Far ikke have været sparet for at gaa, saafremt han havde haft saadan et Befordringsmiddel, hvad enten

Dampfærgeren »Fritz Juel« på Svendborgsund.

han som Formand for Sygekassen skulde til Møde i Landet Forsamlingshus, til Kirke eller til Begravelse, for slet ikke at tale om, naar han en enkelt Gang foretog den lange Tur til Svendborg.

En bestemt Dag husker jeg tydeligt; det var Sommermarkeds Dag. Den Dag var der ingen Skolegang, for da skulde alle til Sommermarked i Svendborg. Om Morgenen rullede den ene Vogn efter den anden, belæsset med glad Ungdom forbi mit Hjem. Mine Skolekammerater vinkede til mig, og jeg vinkede igen, jeg skulde nemlig ikke til Sommermarked, men festligt var det i den friske Sommermorgen at se de mange Køretøjer rulle forbi. Selv om det var Fridag, og selv om vor Have var dejlig at lege i, saa ønskede jeg alligevel, at jeg havde været med paa en af Vognene. Alene Køreturen vilde have været en hel Oplevelse. - Dagen gik, og ved Aftenstide begyndte Markedsvognene at rulle hjemad, saa jeg atter kunde vinke til Kammeraterne. Dagen efter kunde jeg høre dem fortælle om alle deres Oplevelser, og det var ikke saa faa. - Mon jeg engang skulde naa at komme til Sommermarked?

Det lykkedes virkelig. I stiveste Puds med Matrosbluse, korte Bukser, sorte Strømper og blankpudsede Sko samt blaa Kasket med blank Skygge, fik vi Kørelighed til Vindeby. Her laa Dampfærgeren »Fritz Juel« i Færgelejet parat til Afgang. Snart ringedes der med en Klokke ombord, et Tegn til Hestekøretøjerne, at nu maatte de køre ud paa Færgeren. Naar alt var i Orden, blev Broklappen slaaet op, og Kaptajnen besteg Kommandobroen, satte Munden tæt ned til en Messingtragt paa et Rør, der førte ned til Maskinrummet, og sagde med sin dybe Stemme: »Saa maa den gaa!«, og saa »gik« »Fritz Juel« ud af Færgelejet og satte Kursen mod Svendborg.

Sejlturen varede ikke længe. Atter bøjede Kaptajnen sig ned mod Tragten og beordrede »Halv Kraft!« for nogle Sekunder senere at komme med sit gammelkendte »Slav Bak!«. En brusende Lyd hørtes, Farten tog af. Færgeren var naaet Fynssiden. Broklappen blev slaaet ned, Klokken lød, nu maatte alle fra Borde. Byen var naaet.

Det lød saa festligt med Hestenes Trip-Trap paa Brostenene. I den anden Ende af Byen laa Markedspladsen. Før vi drog ud til Forlystel-

sesstedet, skulde vi op til Madam Petersen, Enke efter forhenværende Lærer Petersen i Søby Skole. Hun boede paa 1ste Sal, og her var det morsomt at komme. - Hun havde et stærkt markeret Ansigt og mørke Øjne, der kunde lyne, naar hun blev vred; men naar hun saa os Børn, saa lyste de mildt, og hendes Stemme, der ellers var haard og skarp, blev blød og venlig. Vi kunde godt lide hende og det, hun opvartede os med. Rent og pillent var der i alle hendes Stuer. Møblerne var af Mahogni, og paa Væggene hang der gamle Kobberstik og Skilderier. Min Opmærksomhed samlede sig særlig ved et stort Bogskab med mange fint indbundne Bøger bag Skabsdørenes Ruder. Fra Vinduerne havde vi Udsigt til Gaden med al dens travle Færdsel og til en stor rød Bygning paa den anden Side af Gaden. Det var Svendborg Raadhus med tilhørende Arresthus. Vinduerne der med deres Jernstænger saa saa truende ud; men det triste Indtryk forsvandt hurtigt, naar Madam Petersen kom med Kaffen og Wienerbrødet.

Nu var jeg parat til at gaa til Sommermarked. Det første, der mødte mig ved Indtrædelsen paa Markedspladsen, var et infernalsk Spektakel. Tre, fire Karruseller var i Gang. Hver havde sine store Koncertlirekasse, der smeldede deres skarpe Toner ud i Æteren. Fire forskellige Musikstykker paa samme Tid. Det var Disharmoni, saa det kunde klodse noget. Saa ringedes der med Klokker og blæstes paa Trompet, saa gav en Skrigeballong Vejret fra sig med en ynkelig Tone. Dette Virvar af Lyde blandede sig med Udraabernes hæse Stemmer.

Vi gik fra det ene Telt til det andet. Et Sted kunde man for 25 Øre faa Menneskeædere fra det mørke Afrika at se. Billederne paa Teltlærredet var troværdige nok; men de har sikkert været sværtede Indfødte fra vort eget Land. Et andet Sted forevist for en billig Penge Verdens farligste Giftslange.

En Udraaber bekendtgjorde, at i hans Telt kunde man faa Verdens mindste Menneske at se. Nogle af dem maatte frem, for at Publi-

kum kunde erfare, at det forholdt sig rigtigt. - Ja, de var meget smaa, altsaa Dvæрге. Det Smil, disse smaa Mennesker sendte mod Tilskuerne, var saa mat, saa mat. Nu skulde de saa ind i Teltet og danse og synge og spille for Markedsgæsterne. Jeg havde Medynk med disse smaa Skabninger, der saaledes skulde vises frem for Penge.

Eet Telt var jeg inde i. Det var Professor Labris. Han stod udenfor og opfordrede Folk til at træde indenfor. Hvilken Tungefærdighed den Mand havde! Naar han havde remset op alt det, man kunde faa at se i hans Telt, sluttede han med at sige: »Værstaaartig mine Damer og Herrer, hold Dem ikke tilbage. Kun 25 Øre for Voksne og 10 øre for Børn. Værstaaartig, værstaaartig træd inden for. Kongelogen er til Højre, og Forestillingen begynder med det samme!«.

Der smuttede jeg ind i Haab om at opleve noget rigtig spændende. - Kongeloge var der nu ikke Spor af, kun nogle Bænke. - Nu foretog Labri nogle Tryllekunster med sin høje Hat, og det var utroligt, hvad han kunde trylle ud af den med sin Tryllestav. Det var just ikke meget, vi oplevede i Labris Telt. Han sluttede Forestillingen af med at spørge, om der var nogen dér, der havde vilde overlade ham en Cigar. Da han havde fået den, spurgte han den ædle Udlaaner, om han maatte gøre ved den, hvad han lystede. Det maatte han gerne. »Ja, saa vil jeg ryge den!«, sagde Labri og tændte den, hvorpaa han sagde: »Saa klapper vi alle!« Det gjorde vi, saa Folk udenfor kunde ikke tro andet, end at i Labris Telt fik man da noget for Pengene.

Saa, nu var vi ude i Larmen igen. Træt var jeg af Varmen i Teltet og ør i Hovedet af det forfærdelige Virvar af Toner. - Jeg ønskede mig langt bort fra det altsammen.

Bag Gøglet gemte sig den bitre Kamp for Tilværelsen. Jeg kunde se det paa de optrædendes Paaklædning, hvordan Fattigdommen skinnede igennem trods Flitter og Stads. Jeg tænkte paa mit gode Hjem, hvor dejligt jeg

Interiør fra stuerne i Søby skole.

havde det der, og kunde ikke forstaa, at andre skulde leve saa kummerligt et Liv.

Jeg naede da Hjem, Hjem til min Have, til alt det, der for mig var det kæreste paa Jord. - Sommermarkedsdagens »Herlighed« maatte mine Kammerater gerne have for mig. Det var baade første og sidste Gang, jeg tog til Sommermarked i Svendborg.

Ved Vejen, der førte til Bjerreby laa, ca. ti Minutters Gang fra mit Hjem, et Boelssted. - Det ejedes af en Enke, der sammen med sin voksne Søn, Carl Christensen, drev Landbrug, der hørte til Ejendommen. De havde tre-fire Køer paa Stald. Her kom jeg tit, for her plejede vi at hente Mælk. Hvad Ordenen i Hjemmet angik, da stod det kun smaat til; men Konen var svagelig og saa altid træt og forslidt ud, saa jeg havde ondt af hende, naar hun, trods sin Svaghed maatte sidde og malke - Sønnen Carl var nemlig ikke af den Slags Mennesker, der havde synderlig Lyst til at

bruge sine Kræfter. Han var stor og stærk; men hvad kunde hjælpe, naar han ikke lagde Kræfterne i for at hjælpe sin forslidte Mor. - Han interesserede sig meget for Cyklevæddeløb, som den Gang var begyndt at blive paa Mode. Det var Landevejsløb. Der kunde han nok lægge Kræfterne i. Broderen Marius var ikke ret gammel, saa han kunne ikke være til megen Hjælp; men det lod dog til, at de økonomisk set kunde klare sig. Vi plejede at hente Mælk ved Aftenstid, og Mogens og jeg skiftedes til at løbe med Mælkespanden. Naar jeg var kommet derhen, stod jeg gerne ved Stald-døren og saa paa Malkningen, og imens snakkede Konen og jeg hyggeligt sammen.

Se, om Sommeren var det ingen Sag at hente Mælk hos Naboen; men anderledes laa Forholdene, naar de mørke Efteraars- og Vinteraftener kom. - Det første Stykke af Vejen kunde sagtens gaa an; men ved den sidste Del af Vejen var høje Hegn paa begge Sider af

Andantino. Barcarole af Oberon. C. M. v. Weber.

»Barcarole af Oberon« af C. M. von Weber.

Vejen. Flettet Gærde og Pilehegn var almindeligt at have om Markerne. Hegnenes Skønhed ved Foraarstid og Efteraarstid var betagende.

Nu travede jeg altsaa hen ad denne Vej en saadan sen Aften. Det var, som lurede der onde Væsener bag Hegnene. Saa snart jeg hørte en Raslen eller Puslen, kunde den faa mig til at staa stille af Rædsel, og mit Hjerte arbejdede som en Damphammer. Naar saa den første Forskrækkelse havde sat sig, saa jeg kunde fortsætte, og jeg var naaet et Stykke længere frem, skulde det nok hænde, at jeg ligesom saa noget bevæge sig bag nogle Tjørn. Saa kunde det nok være, jeg tog Benene paa Nakken, og forpustet naaede jeg Bestemmel-

sesstedet; men jeg gruede for Hjemturen, som heller ikke foregik uden Angstfølelse; men endelig naaede jeg det aabne Stykke, og saa faldt Sindet noget til Ro. Synet af Lysskæret fra Hjemmets Vinduer gav mig fornyet Energi, saa jeg i susende Fart for ind ad Laagen, ind ad Døren og ind i Køkkenet. Det kunde ikke nægtes, at der var blevet lange Mælkestrimer ned ad Spandens Side, selv om der havde været Laag paa. - Inden for Hjemmets Døre forsvandt al Angst, og jeg kunde hengive mig til de Sysler, der kaldte Glæden frem i mit Sind.

I Skolestuen havde Far sin Violin. Den laa i en stor indvendig foret Kasse. - Han brugte Violinen i Sangtimerne; men undertiden,

naar han følte Trang dertil, kunde han ogsaa give sig til at fantasere paa Instrumentet. Det var mig en stor Glæde at høre paa, og jeg ønskede selv at kunne gøre det samme; men først maatte jeg jo lære de almindelige Regler for Violinspil. Det sørgede Far for, at jeg fik i Orden, og saa kom den Dag, da jeg sammen med Far, efter Toftes Violinskole kunde spille Barcarole (af »Oberon«) af C. M. v. Weber. Jeg spillede 1. Stemmen. I dette Stykke er 2. Stemmen saa ualmindelig smuk. Jeg nød S sammenspillet af hele mit Hjerte, og jeg tror nok, Far var glad, fordi hans Elev var saa god til at haandtere Violinen. Ja, Musikken har givet mig mange gode Stunder, hvori jeg glemte alt andet for at leve i denne skønne Verden. Ogsaa Klaver havde jeg Lyst til at spille, og jeg fik ogsaa lært en Del, men vilde helst spille uden Noder, for saa kunde jeg spille, hvad jeg følte. Mors Sang og Klaverspil klinger endnu i mit Øre saavel som Fars Sang og hans Violinspil.

Naar der kom Fremmede, og det var nogen med »Musik i«, saa blev der spillet og sunget i vor Stue. Blandt Sangene husker jeg: »Har jeg min Baad, mit Sejl og mit Net«, »Han tvær

Svend Møller.

over Bænkene hang« eller »Aften er stille«, endvidere Bedstemors Yndlingssang: »Gyldenlak før du din Glans har tabt«, og »Brede Sejl over Nordsjø gaar«. Aldrig skal jeg glemme, hvad Far og Mor var for mig i min Barndomstid, fordi de saa kærligt og smukt førte mig ind i Tonernes rige Verden.

Vel hørte jeg Toner langt skønnere siden.

Vel læste jeg Sange med stoltere Flugt.

Mest elsker jeg dem dog, jeg hørte som liden.

Thi de bar for mig dog den rigeste Frugt.

Svend Kristian Møller blev født d. 15. september 1886 i Søby skole, Bjerrebys sogn. Hans forældre, Rasmus Pedersen Møller og hustru Nielsine Kristine Laura, født Mogensen, var lærerfolk her fra 1884-1922. I Søby voksede Svend op sammen med tvillingebroderen, Mogens, og søsteren, Inga, der var yngst. Svend Møller blev læreruddannet fra Skårup Statsseminarium og Laust Rasmussens lærerskole ved Ringe Fri- og Efterskole. Efter et par år som lærer ved Rødkilde privatskole på Møn blev han 1913 ansat som lærer i Tystofte Friskole ved Skelskør, en gerning, der kom til at vare i over 40 år.

Her mødte han tillige datteren i nabogården, Karen Rask Nielsen, født 24. juli 1894, der blev hans kone. Svend Møller virkede fra ca. 1920 også som organist og kirkesanger ved Høve Frimenighedskirke, der ligger 10-12 km. fra Tystofte.

Svend Møller døde d. 21. juni 1959, og hans kone d. 9. april 1986.

(1. del af Svend Møllers erindringer kan læses i »Tåsinge Årbog 2002«).